

формування ключових компетентностей для життя. У Державному стандарті базової середньої освіти визначається одинадцять ключових (наскрізних) компетентностей учнів, які мають формуватися засобами усіх навчальних предметів і предметних циклів.

Екологічна компетентність «передбачає усвідомлення екологічних основ природокористування, необхідності охорони природи, дотримання правил поведінки на природі, ощадливого використання природних ресурсів, розуміння контексту і взаємозв'язку господарської діяльності і важливості збереження природи для забезпечення сталого розвитку суспільства». Визначений таким чином зміст екологічної компетентності ставить завдання опанування учнями основ екологічних знань і знань про сталий розвиток та зміни клімату, розвиток в учнів природоцільних і ощадливих моделей поведінки та мотивації до такої поведінки на щодень.

Питання сталого розвитку та зміни клімату – важлива частини громадянської освіти. Для досягнення очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів щодо опанування цими складними темами в рамках нашого дослідження було визначено підходи до змістової та діяльнісної інтеграції у навчанні учнів 5-6 класів. Це стало основою для розроблення науково-методичного забезпечення занять з учнями 5-6 класів з проблематики зміни клімату і сталого розвитку, зокрема, сталого споживання.

Обґрунтовано зв'язок між набуттям компетентностей у навчанні громадянської освіти та активною пізнавальною діяльністю учнів у контексті міжгалузевої та внутрішньогалузевої інтеграції. Напрацьовано оптимальну структуру та формат представлення експериментальних інноваційних навчально-методичних матеріалів. Проведене нами дослідження показало, що найбільш ефективним є такий спосіб подачі матеріалу як-от: методичні розробки для вчителів та дидактичні матеріали для активної діяльності учнів, подані у форматі онлайн посібника, які можуть використовувати вчителі та учні в навчанні як онлайн, так і офлайн з використанням ІТ технологій.

Дидактичні матеріали містять комп'ютерні презентації, ігри, відео, роздавальні матеріали, що забезпечують можливість проведення учнями самостійних дослідів і планування власних дій щодо відповідального споживання і заощадження ресурсів. Методичні матеріали для вчителя містять детальний опис організації пізнавальної діяльності учнів на уроці. Добір завдань для учнів забезпечує інтерактивне навчання, особистісний підхід, актуалізацію та внутрішнє сприйняття учнями цілей навчання. Запропоновані експериментальні матеріали були апробовані та схвалені вчителями освітніх закладів різних регіонів України.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ В ГІМНАЗІЇ

***І.В. Мороз,**
науковий співробітник*

У ході дослідження теми «Методичні засади і технології інтегрованого навчання історії в гімназії» було визначено сутність інтегрованого навчання історії в

гімназії та обґрунтовано методичні шляхи реалізації інтегрованого навчання учнів 5-6 класів історії.

Встановлено, що в умовах інформаційного суспільства важливим завданням стає формування в учнів системного мислення, вміння фільтрувати інформацію, а саме – виокремлювати у величезному масиві інформації основне (потрібне). Визначено, що одним із засобів формування системного мислення в учнів є інтегроване навчання, яке передбачає не лише взаємозв'язок між окремими освітніми галузями та предметами, а ґрунтується насамперед на наукових ідеях та концепціях, що дають цілісне уявлення про історію, людину, світ і культуру.

З'ясовано, що в сучасній педагогічній науці відсутнє єдине трактування таких понять як «інтеграція», «технологія інтегрованого навчання», «інтегративний підхід». Проведений в ході дослідження аналіз наукових праць, дозволяє нам стверджувати, що інтегративний підхід до навчання історії має реалізовуватись на різних рівнях як-от: 1) на рівні певних освітніх цілей (наприклад, формування критичного мислення учнів, дослідницької компетентності чи таких інтегрованих якостей і характеристик особистості, як пошукова активність, самостійність, креативність); 2) на рівні змісту (реалізація на уроках інтегрованих та міжпредметних змістових ліній, викладання інтегрованих курсів та факультативів); 3) на рівні окремих методів та форм навчання (інтегровані уроки, навчальні проекти, дні інтеграції тощо); 4) на рівні певної освітньої технології чи методичної системи.

У ході дослідження нами було визначено, що інтегроване навчання історії – це не механічне поєднання двох або більше навчальних предметів. Воно в першу чергу передбачає взаємопроникнення, об'єднання елементів знань у єдине ціле на основі спільного підходу.

На нашу думку, результатом інтегрованого навчання історії може бути цілісність історичних знань учнів різних рівнів, наприклад, про: а) минуле людства чи окремої країни в певний історичний період; б) взаємодію людини з природним середовищем; в) причини, хід, значення й наслідки конкретних історичних подій та явищ; г) життя та діяльність історичних діячів; д) особливості релігійних вірувань та культури народів світу тощо.

ВЗАЄМОДІЯ ЛЦЕЮ З ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ГРОМАДСЬКІСТЮ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОЇ РОБОТИ ЗАКЛАДУ З РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВСТВА

*І.В. Іванюк,
кандидат педагогічних наук*

Взаємодія освітнього закладу, суб'єктів освітнього процесу з місцевою громадою, представниками державних органів та громадськості в навчанні учнів громадянства уможливує виконання одного із пріоритетних завдань школи – формування всебічно розвиненої особистості, виховання патріота України, людини зі стійкою системою цінностей, громадянина з активною життєвою позицією, який